

AKTIE- OG BANKLOVFORSLAGENE.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 8. Januar 1924.

Af **Hassing Jørgensen.**

Danmark er et af de Lande, som senest er naaet til en Selskabslovgivning, og naar man under tidligere Forhandlinger fremhævede den Kendsgerning, at vi i Modsætning til de fleste andre Lande stod uden Aktielovgivning, viste der sig altid delte Meninger om, hvorvidt dette maatte betegnes som en Fordel eller en Mangel. Nogle mente, at Erhvervslivet vilde trives bedst, naar man undlod at presse det ind i faste lovmæssige Rammer, og at de Ulemper, som klæbede ved den frie Tilstand, herunder navnlig Muligheden for, at et godtroende, bredt Lag af Befolkningen blev ført bag Lyset, var langt mindre end paastaet. Modstanderne af Aktielovgivningen hævdede, at letsindige og samvittighedsløse Personer ikke vilde blive hindrede i deres Virksomhed af nok saa kategoriske Lovbestemmelser, idet dels vilde omgaa dem, dels overtræde dem selv med Risiko for en senere Domfældelse. De Tab, der lides under Aktieselskabsformen, vilde indfinde sig uden Hensyn til Erhvervslivets Former, baade for saa vidt de skyldes uafværgelige Konjunkturomslag, og naar de hidrører fra Uvidenhed, Ansvarsløshed, bevidst eller ubevidst Tilsidesættelse af Moralens Bud. Kun for saa vidt Lovgivningen kom til at virke hæmmende paa nye Virksomheders Oprettelse eller ældre Virksomheders Udvidelse, altsaa ved Indskrænkning i Mulighedernes Antal, kunde det erkendes, at ogsaa Tabenes Omfang formindskedes. Men Samfundets Interesse kræver den frodige Udvikling og maa hellere tage de dermed forbundne Tab, end at udsætte sig for Følgerne af Modets, Handlekraftens og Viljens Indespærring i reaktionære frihedsfjendske Lovparagrafer. Lovforanstaltninger til Forebyggelse af Erhvervs-

livets uheldige Udslag vilde desuden berøve Befolkningen den Modenhed og Karakterudvikling, som alene opnaaes i Erfaringens Skole. Overfor denne købmandsmæssige Livsanskuelse stod den juridiske, bureaukratiske Opfattelse: Med Lov skal man Land bygge. Ved at foreskrive Former og gennemføre Kontrolforanstaltninger mente man at opnaa det samme, som den øvede og kyndige Gartner faar ud af en Park eller Have. Træer og Planter udfolder sig i Hovedsagen efter deres Natur, men Ukrudtet fjernes, Vildskud skæres bort, og der opretholdes Harmoni i Fordelingen af Luft, Lys og Plads. De enkelte Vækster underkastes det velafvejende Hensyn til det heles Trivsel og Udseende og tvinges til at tjene højere Formaal end det egoistiske. Modstanden imod Aktielovgivningen fik imidlertid en kraftig Støtte — eller, om man vil, et værdifuldt Agitationsgrundlag i de Lovforslag, som efter to Kommissionsbehandlinger fremkom i 1911 dels angaaende Aktieselskaber dels angaaende Banker og Sparekasser. Det kunde om disse Forslag med Føje siges, at de principielt stillede sig fjendtlig mod Selskaberne. I Henseende til Dannelsen af et Aktieselskab frembød de Forskrifter, der blev foreslaaet, stor Lighed med et Forhindringsridt. Der var den ene Hindring at overvinde efter den anden, og endnu naar man maatte mene, at alt var i Orden, stod tilbage en konstituerende Generalforsamling, hvis Flertal ganske vist kunde fastsætte Vedtægter, vælge Bestyrelse og Revisorer etc., men hvis Mindretal, om et saadant fandtes, kunde springe fra i sidste Øjeblik og dermed gøre den stedfundne Aktietegning omsonst. Om Enkeltheder vedrørende Selskabernes Administrationsforhold og daglige Drift blev der givet indgaaende Regler, hvorefter de mest forskelligartede Virksomheder søgtes pressede ind i ensartede Former, og de heraf følgende Muligheder for Lovovertrædelser blev ledsaget af Straffebestemmelser i et saadant Omfang, at det med god Grund blev hævdet, at man herefter til Bestyrelsesmedlemmer maatte søge Folk, der var parate til at vove Trøjen.

Mod disse Lovforslag — af hvilke Banklovforslaget ogsaa i teknisk Henseende var aldeles umuligt — lykkedes det at rejse en saa stærk Modstand, at Aktielovforslaget maatte lægges ganske til Side, mendens Bank- og Sparekasse-Lovforslagene blev fuldstændig omskrevne i Landstinget saavel i Henseende til Form og Indhold, men uden at komme videre. Efterhaanden vandt imidlertid den Anskuelse Raaderum indenfor ret store Krese — ogsaa omfattende tidligere Modstandere —

at det dog maaske var rigtigt, at faa en Aktieselskab- og Banklovgivning, hvis man ved en saadan kunde faa gennemført en mod Selskaberne venligsindet og forstaaende Tendens, saaledes som det havde vist sig muligt i Landstingets Affattelse af Bank- og Sparekasselovene under Ludvig Bramsens, Heys og Edvard Brandes' Ledelse. De Bank- og Sparekasselovforslag, som fremsattes i 1913 holdt sig i det væsentlige til denne Affattelse, og det Aktielovforslag, som fremkom noget senere, var holdt i samme Aand. Behandlingen af disse tre Lovforslag trak imidlertid ud og blev endog i et Par Aar atter opgivet, men i 1917 lykkedes det pludselig Handelsminister Hage at gennemføre dem i en Affattelse, der var temmelig konform med Forslagene af 1913.

De Principer, der præger Aktieloven af 1917 er for det første Offentlighedsprincippet, hvorefter det skal være frit tilladt at stifte Aktieselskaber mod, at Offentligheden faar nøjagtig og klar Besked om de vigtigste af de Omstændigheder, der knytter sig til Stiftelsen, i hvilken Henseende Lovene iøvrigt kun adskiller sig fra det tidligere Lovforslag ved læmpeligere Regler. Dernæst er Loven affattet i en mod Aktieselskabsformen venligsindet Aand, dens Regler beskæftiger sig hovedsagelig med Stiftelsen og Organisationen og kun i begrænset Omfang med den daglige Drift, og hvad der maaske er dens væsentligste Fortrin, selve Reglerne søger ikke at bane nye Veje, men bygger helt igennem paa de under den helt frie Tilstand fremkaldte Erfaringer. Ved Forslagets oprindelige Affattelse var Ledemotivet: Hvilken Fremgangsmaade er den sædvanlige, naar velmenende og praktiske erfarne Folk danner et Aktieselskab, og hvilke formelle Regler fører sikrest til Maalet — Aktieselskabets endelige og uomstødelige Dannelse — naar det viser sig, at den første, nødvendige Forudsætning, tilstrækkelig Tilslutning, er til Stede? Endelig indeholder Loven kun saadanne Straffebestemmelser, som skønnedes at være naturlige under det Synspunkt, at Loven er en Ordens-Lov, idet man er gaet ud fra, at kriminelle Handlinger bør falde ind under den almindelige Straffelov, ligesaavel naar de begaaes af Aktieselskabsledere som af andre, idet Motivet, Hensigten og de konkrete Omstændigheder maa være lige betydende for Straffens Udmaaling i det ene Tilfælde som i det andet.

For med det samme at være færdig med det sidste Punkt, skal her bemærkes, at det nu fremlagte Lovforslag ikke er principielt afvigende fra den gældende Lov. En Forhøjelse af Bødernes Størrelse fra 4 000 Kr. og 2 000 Kr. til 10 000 Kr.

og 5 000 Kr. er saa langt fra en principiel Afvigelse, at den snarere kunde synes at være udsprunget af en omhyggelig Omsorg for at holde Bødernes Størrelse i Overensstemmelse med det gældende Prisniveau, og er ikke fri for at fremkalde den Tanke, at Koncipisten har været inde paa at sætte dem i fast Forhold til det til enhver Tid gældende Pristal.

Af Lovforslagets Motiver ses det, at Regeringen helt igennem har kunnet godkende de Synspunkter, hvorover den gældende Lov er bygget, idet man saaledes udtrykkelig fremhæver, at man bliver staaende ved det gældende Offentlighedsprincip, at der af Hensyn til Aktieselskabernes vidt forskellige Formaal kun kan blive Tale om almindelige selskabsretlige Regler i Aktieloven, medens specielle Regler for de enkelte Brancher maa henvises til Speciallovgivningen — som f. Eks. Lov om Banker og om Forsikringsselskaber — og at der maa indrømmes Selskaberne en vis Frihed til Ordningen af deres indre Forhold. Det er anerkendelsesværdigt, at disse Hovedsynspunkter er fastholdt i Principet, og derfor desto mere beklageligt, at adskillige af de foreslaede nye Bestemmelser er i direkte Strid med dem, og genkalder Forslaget af 1911 i sørgelig Erindring.

De vigtigste Ændringer i Forhold til den gældende Lov er følgende:

Antallet af Stiftere forhøjes fra tre til fem. Enhver af Stifterne skal tegne Aktier for mindst 1000 Kr. Foruden som hidtil at have Indfødsret eller at have opholdt sig 5 Aar her i Landet, være fuldmyndige, raadige over deres Bo og ikke ved Dom funden skyldig i en vanærende Handling, skal de fremtidig være økonomisk vederhæftige, en Bestemmelse, som uden Tvivl maa betegnes som egnet til at fremkalde et temmelig urimeligt Besvær, thi hvilken Art af Bevisligheder vil man i saa Henseende forlange? Fremdeles synes det ikke paakrævet, at der nu i Stiftelsesoverenskomsten forlanges oplyst, hvor stort et Aktiebeløb, der er tegnet af hver af Stifterne, eller hvilket Vederlag, der maatte være tillagt ikke blot hver af Stifterne, men ogsaa andre. Herunder vilde formentlig komme Tegnings- og Garantiprovisioner, Sagførersalær o. l., men den Slags Vederlag for personligt Arbejde eller for Risiko for Aktiernes Placering, vil det ikke være hverken praktisk eller loyalt at specificere. Det, der er Grund til at oplyse, er den samlede med Selskabets Stiftelse forbundne Udgift, herunder, hvad der tillægges Stifterne, som det forlanges i den gældende Lov, thi derved opnaas, at Aktionærerne bliver

klar over, før de tegner sig, om uforholdsmæssige Beløb gaar med til Omkostninger.

Ligeledes er det altfor nærgaaende, at kræve Oplysning om Vurderingsgrundlaget for Overtagelse af en bestaaende Forretning eller bestemte Formuesgenstande. Paa dette Omraade maa der nødvendigvis kunne anvendes et meget frit Skøn. Her har Stifterne et vist moralsk Ansvar, som de netop ikke skulde kunne vælte fra sig ved en eller anden Angivelse af rent formel Karakter.

Samtlige disse nye Krav genkalder i Erindringen det tidligere Lovforslags Tendens, som uomtvisteligt var den, „at gøre det sværere“. Og paa samme Maade maa man opfatte en Bestemmelse om, at det skal meddeles hver enkelt Aktietegner ved anbefalet Brev — ikke som nu ved Bekendtgørelse i de i Tegningsindbyderne angivne Blade eller ved anbefalet Brev — hvorvidt det fastsatte Mindstebeløb er tegnet, og hvor stort et Aktiebeløb, der tilfalder ham. Det kunde næsten se ud, som om Handelsministeren gennem Aktieloven har paataget sig at bidrage til at skaffe Balance i Postvæsenet, thi dette Krav om anbefalet Brev til hver enkelt Aktionær kommer atter og atter igen, og da et Aktieselskab ofte kan have adskillige Tusinde Aktionær, kan det nok komme til at betyde noget for Postvæsenet, men unægtelig ogsaa for Selskaberne.

Efter den gældende Lov fastsættes Vedtægterne forud for Aktietegningen paa et Møde af Stifterne og dem, der forud har givet Tilsagn om Aktietegning, og de, der ikke er indvarslet til dette Møde eller som ikke tiltræder, hvad der vedtages paa Mødet, er ikke bundet ved dens Tilsagn. Paa dette Møde kan endvidere vælges Bestyrelse og Revisorer, medmindre disse Valg er henlagt til den første Generalforsamling.

Hensigten med disse Bestemmelser er, at Aktionærerne forud skal være bekendt med Vedtægternes Indhold og Ledelsens Sammensætning, saaledes at de ved, hvad de gaar ind til; men til Gengæld skal de saa ogsaa være bundne ved deres Aktietegning.

Efter det nye Forslag skal Stifterne udarbejde Udkast til Vedtægter i Overensstemmelse med Stiftelsesovenskomsten, og naar saa Aktietegningen har fundet Sted, indkaldes en konstituerende Generalforsamling (ved anbefalet Brev!) til alle Aktionærerne, og paa denne Generalforsamling forelægges til Godkendelse Stiftelsesoverenskomsten, Udkast til Ved-

tægterne, Tegningslisterne, Opgørelse over Omkostninger samt Forslag til Valg af Bestyrelse og Revisorer.

Skulde Godkendelse blive nægtet, kan en Fjerdedel af den repræsenterede Aktiekapital — det burde vist hedde Aktionærer, der repræsenterer en Fjerdedel — bestemme, at Sagen skal udsættes til endelig Afgørelse paa en ny Generalforsamling (atter anbefalet Brev!) senest 14 Dage senere, men hvis der her træffes samme Afgørelse, er Selskabet ikke kommet til Existens; endvidere kan, forsaavidt væsentlige Ændringer i Stiftelsesoverenskomsten maatte blive vedtaget — hvortil udkræves Stifternes Samtykke — de Aktionærer, der har stemt imod eller ikke været til Stede, i 14 Dage derefter melde sig fra.

Man bedes eftertænke, hvad der her kan foregaa: Stifterne tilrettelægger hele Grundlaget for Selskabets Oprettelse, oplyser for Offentligheden alt, hvad der han have Interesse baade for dem, der vil være med, og for dem, der gærne saa det hele Foretagende forhindret, oplyser, hvad de selv interesserer sig med, opnaar den fornødne Tilslutning til Aktietegningen og kan derefter risikere, at Skibet strander i Havnen, nemlig hvis det Grundlag, paa hvilket Aktietegningen er foregaaet, forkastes af en Majoritet, der jo meget godt — saaledes som Loven tilrettelægger Sagen — kan bestaa af Folk, der er interesserede i at slaa Planen ned.

Aldeles urimeligt er det, for at gaa i Enkeltheder, at Tegningslisten skal fremlægges og til hvilken Nytte? Det er ikke sandsynligt, at Aktietegnerne i Almindelighed vil have, at andre end rette vedkommende skal vide Besked om deres Pengeanbringelse, og naar de, som det ofte er Tilfældet lader deres Vexellerer tegne sig for Aktierne, og denne Vexellerer saaledes optræder som Aktietegneren overfor Selskabet, saa opnaaes dog ikke andet end en Kontrolering af, at Beløbet er tegnet, men for Rigtigheden heraf indestaar Bestyrelsens Medlemmer en for alle og alle for en, ved Indleveringen af de til Registreringen nødvendige Oplysninger.

Endelig kan det være nogen Tvivl underkastet, hvad der egentlig skal ske, hvis nogle af Aktionærerne, efter at der er foretaget væsentlige Ændringer i Stiftelsesoverenskomsten — og hvilke Ændringer er væsentlige? — fragaar deres Tegning. Det er i Forvejen meddelt, hver enkelt Aktionær, at Tegningen er lykkedes, og hvor stort et Aktiebeløb, der er tilfaldet ham. Nu bortfalder en Del af de tegnede Beløb. Er de øvrige Aktionærer derefter bundne af deres Tegning, nu da det for-

udsatte Aktiebeløb ikke længere er til Stede, eller kan der paany udstedes Tegningsindbydelse for at skaffe det manglende, og hvis dette ikke lykkes, er det hele saa gaaet i Stykker??

Med Hensyn til Aktiernes Fordeling og selve Aktietegningen foreskrives, at Aktionærernes Antal herefter skal være mindst fem (nu mindst tre), at Aktier ikke maa udstedes til Underkurs, hvorved vel skal forstaaes ikke under Pari, at Aktiekapitalen mindst skal være 10 000 Kr. (nu 5 000 Kr.), at formel Tegningsindbydelse altid skal foreligge, naar Kapitalen er over 10 000 Kr. og Aktietegnernes Antal over 10, og mod disse Ændringer kan der næppe gøres nogen Indvending. Heller ikke mod den Bestemmelse i § 9, at Forbehold, der ikke fremgaar af Tegningslisten, ikke kan gøres gældende mod Selskabet. Derimod turde det være tvivlsomt, hvorvidt det er rigtigt, at Aktietegninger, hvortil der er knyttet Forbehold, ikke kan medregnes ved Anmeldelsen til Aktieselskabsregistret: Bestyrelsen anmelder, at et vist Beløb er tegnet, den er bekendt med foreliggende Forbehold, den maa være sig bevidst, om den er i Stand til at opfylde disse Forbehold, og den hæfter for Anmeldelsens Rigtighed. Af hvilken Grund skulde den saa ikke medregne en Aktietegning, hvortil der er knyttet et Forbehold, som kan opfyldes og som mulig allerede er opfyldt?

I samme Paragraf fastsættes det, at mod en Aktietegners Forpligtelse efter Tegningslisten kan Fordringer paa Selskabet ikke bringes i Modregning.

Lad os tænke os, at en Leverandør til Selskabet forpligter sig til at tegne Aktier i Selskabet for 10 000 Kr. og at det samtidig er en Aftale, at han leverer Varer for 50 000 Kr., hvoraf de 10 000 Kr. vederlægges i Aktier, Resten før eller senere i Penge. Det vilde dog være temmelig urimeligt, om en saadan Aftale ikke kunde træffes og kræves respekteret. Her er i og for sig ikke Tale om et Forbehold ved Aktietegningen; der kunde snarere siges at være et Forbehold ved Varekøbet. Hvad det alene kommer an paa at sikre er, at den tegnede Kapital kommer til Stede; i hvilken Form, det sker, maa de, der har overtaget Selskabets Dispositioner, varetage under deres Ansvar, og det vilde være urimeligt, om Leverandøren, som risikerer sine 50 000 Kr. i Varer, tillige skulde være forpligtet til at indbetale 10 000 Kr. kontant. Hvis et privat Firmas Kreditorer ved dets Omdannelse til Aktieselskab gaar ind paa at gøre en Del af deres Tilgode-

havende til Aktier, vil Bestemmelsen frembyde lignende urimelige Vanskeligheder, og det turde i det hele være vanskeligt, at tænke sig noget Tilfælde, hvor den vilde være paa sin Plads.

Ogsaa en ny § 10, der bestemmer, at en Stifter ikke retsgyldigt kan overdrage sine Aktier til andre end Medstiftere i et Tidsrum af en Maaned efter Selskabets Registrering, synes temmelig svagt motiveret. I Bemærkningen til Lovforslaget siges det, at den har til Hensigt „at underbygge Reglerne om Anvendelse af Tegningsindbydelse, ligesom de yderligere understreger Stifternes Ansvar“. Ganske umiddelbart faar man snarere det Indtryk, at det er Hensigten at udpege Stifterne som temmelig misliebige Personer, som det gælder om at holde Øje med. I disse og adskillige andre Bestemmelser sporer man den gamle kriminalistiske Aand fra Kommissionsforslaget. „Hvad mon de nu kan finde paa?“ er Koncipistens stadige Tanke. Stadig udspekulerer han Gavtyvestreger, som han skal sætte en Stopper for.

Det er en Forbedring i Forhold til den gældende Lov, at der i § 6 foreskrives, hvilke Bestemmelser, der altid skal findes i Vedtægterne, medens dette nu angives rundt om i Loven under de forskellige Afsnit. Da imidlertid herefter Stifterne ikke kan fastsætte Vedtægterne og ikke vælge Bestyrelse og Revisorer, men maa nøjes med at forelægge Udkast til Vedtægter og Forslag til Valg af Bestyrelse, falder det uforstaaeligt, at der i § 18 foreskrives, at der for Aktionærernes Indbetalinger, forsaavidt Aktiebrevet ikke straks udgives, af Selskabets Bestyrelse eller dens befuldmægtigede udgives Interimsbeviser.

Aktiebrevet kan nemlig ikke udgives, før Selskabet er optaget i Aktieselskabsregistret, og dette kan ikke ske, før Aktiekapitalen er tegnet og mindst 25 pCt. er indbetalt, Vedtægterne fastsat og Bestyrelsen valgt, og allerede af den Grund maa man gaa ud fra, at der altid maa udstedes Interimsbeviser og aldrig kan udgives Aktiebrevet straks. Dernæst kan Interimsbeviserne, der jo maa udstedes ved Tegningen og den første Indbetaling ikke blive underskrevet af Bestyrelsen eller dens befuldmægtigede, fordi en Bestyrelse ikke findes paa dette Tidspunkt, idet den konstituerende Generalforsamling ikke kan finde Sted, før Aktietegningen har fundet Sted. Hvis man ikke ændrer Bestemmelserne om Bestyrelsesvalget, maa man altsaa ændre Bestemmelsen i § 18 derhen, at der altid

udstedes Interimsbeviser, og at de udstedes af Stifterne eller deres Befuldmægtigede.

Ved Nedsættelse af Aktiekapitalen foreskrives det i Overensstemmelse med den gældende Lov, at Aktiebrevene skal indkaldes til Nedskrivning, Ombytning eller Indløsning i Anledning af Nedsættelsen. Men derefter følger den ganske ejendommelige Bestemmelse, at „Aktiebrev, der ikke indsendes efter saadan Indkaldelse, bliver at erklære døde og magtesløse ved en tre Dage efter hinanden i Statstidende indrykket Bekendtgørelse . . . . .“ Der maa nok spørges om, hvorved de arme Aktionærer, som har overset Indkaldelsen af Aktiebrev, eller som ved Sygdom eller Bortrejse har været hindrede i at efterkomme den, har gjort sig fortjente til en saa haard Straf, som det dog maa siges at være, at faa deres i Selskabet anbragte Formue konfiskeret. Denne Bestemmelse vil det være ganske umuligt at fastholde.

I § 28 foreskrives det, at Aktieselskaber maa ikke erhverve eller belaae egne Aktier, medmindre Overtagelsen er Led i en Nedsættelse af Aktiekapitalen, medens den gældende Lov bestemmer, at hvis et Selskab erhverver egne Aktier skal de opføres særskilt i Aarsregnskabet, og hvis deres Paalydende udgør 5 pCt. af Aktiekapitalen eller derover, skal Anmeldelse derom ske til Aktieselskabsregistret. Der kunde maaske være Grund til af Hensyn til Tilfældet De danske Cikoriefabriker at optage Belaaning af egne Aktier under den gældende Bestemmelse, men iøvrigt er denne meget rigtigere end den foreslaaede; thi det kan meget vel tænkes at være i et Selskabs Interesse at erhverve Selskabets egne Aktier f. Eks. til Fyldestgørelse af et Krav, som maaske ellers vilde være tabt. Maaske kunde man fastsætte en Grænse for saadan Erhvervelse, hvorefter der skulde foretages en lovformelig Nedsættelse af Kapitalen, og det kan være naturligt, at man som foreslaaet, ikke kan udøve Stemmeret for erhvervede Aktier, og at man ikke kan henregne dem til den paa Generalforsamlingen repræsenterede Kapital. Men det ubetingede Forbud er ikke praktisk.

De Bestemmelser, om hvilke den offentlige Diskussion mest vil samle sig er dem, der handler om Bestyrelsen og Direktionen, deres Rettigheder og Pligter.

Af Rettighederne skal nævnes, at det er dem tilladt at være Aktionærer i Selskabet; men hvis de er det, skal Aktierne i Følge § 20 sidste Stykke altid være noterede paa Navn, hvilket ogsaa gælder, naar de har Medejendomsret,

d. v. s. naar de er Medlemmer af et Konsortium. I Bemærkningerne til Lovforslaget siges, at de i §§ 17--20 foreslaede Ændringer er nærmest af reaktionel Karakter, og der siges ikke noget særskilt om § 20's sidste Stykke udover en Gentagelse af Stykkets Indhold. Dette er saa meget mærkeligere, som Bestemmelsen i Almindelighed opfattes som Ministeriets Indsats i Problemet Direktørs og Bestyrelsesmedlemmers Deltagelse i Spekulation i egne Aktier. En virkelig Udredelse af dette Problem vilde have været i høj Grad paa sin Plads, ikke mindst om man derved havde faaet at vide, hvorvidt Ministeriet finder saadanne Spekulationer forkastelige overhovedet eller efter Omstændighederne mere eller mindre berettigede og formaalstjenlige. Bestemmelsen vil i den foreslaede Affattelse næppe være tilstrækkelig til at hindre Bestyrelsesmedlemmer eller Direktører i at omgaa dens Hensigt — den tekniske Fremgangsmaade vil ikke være vanskelig at finde — og forsaavidt den da maa antages kun at finde Anvendelse i de Tilfælde, hvor et Bestyrelsesmedlem er varig Aktionær eller lejlighedsvis køber eller sælger ubetydende Beløb, synes den lidet paakrævet.

Der hersker iøvrigt meget delte Meninger om hele dette Spørgsmaal, men det, der for de fleste vil have en afgørende Betydning, er Omfanget og Karakteren af de paagældende Transaktioner. Hvis de er begrænsede i Omfang og ikke foretages for Vindings Skyld, men alene til Støtte for Selskabet, f. Eks. hvis dette trues af en Krise, kan de jo være Anerkendelse værd, medens de omvendt er aldeles forkastelige, hvis de har til Hensigt at sikre Deltagerne en større Gevinst og Forventningen derom bygges paa en Kundskab, som er forbeholdt Direktionens og Bestyrelsens Medlemmer. Spørgsmaalet bliver derved af overvejende moralsk Karakter, og egner sig ikke til at løses ved Ordensbestemmelser i en Aktielov. Kun hvis de paagældende Transaktioner kan karakteriseres som Misbrug af fortrolige Oplysninger, kunde der mulig formuleres egnede Lovbestemmelser, men disse vilde da nærmest høre hjemme i Straffeloven.

Bestyrelsens og Direktionens Forhold til Regnskabsaflæggelsen er i det nye Forslag undergaaet en Del Ændringer i Forhold til den gældende Lov. Efter denne skal Regnskabet indeholde et Driftsregnskab og en Statusopgørelse udvisende Selskabets sande Stilling efter Bestyrelsens Skøn, og efter denne Affattelse kunde der være Grund til at gaa ud fra, at Ansvaret for Regnskabet umiddelbart paahviler Bestyrelsen, som

saaledes kun indadtil kunde henholde sig til Direktionen. Dette Forhold er med Rette blevet en Del kritiseret, idet man har hævdet, at naar der findes en Direktion, bør det være denne, der har det umiddelbare Ansvar, medens Bestyrelsens Opgave bør være indskrænket til at være kontrollerende og tilsynsførende. Uanset Aktielovens Affattelse synes dette Synspunkt ogsaa at være fastslaaet gennem Højesterets Dom i Landmandsbanksagen, hvor Direktørerne dømmes for urigtig Regnskabsaflæggelse, Bestyrelsesmedlemmerne for Uagtsomhed, og det er da i god Overensstemmelse hermed, naar Lovforslaget nu i § 29 paabyder, at i Selskaber, hvor der findes en Direktion, udfærdiges og underskrives Aarsregnskabet af denne, hvorefter det vedtages af Bestyrelsen og med dennes Underskrift indstilles til Generalforsamlingens Godkendelse. Denne Affattelse vil for de fleste virke som en Tydeliggørelse af den Anskuelse, at Direktionens Ansvar er forlods og fuldstændigt, medens Bestyrelsens er secundært, saaledes at hvis Bestyrelsen i større eller mindre Udstrækning er bleven vildledt, uden at den ved lagttagelse af rimelig Agtpaagivenhed har været i Stand til at opdage det, maa dens Ansvarlighed staa i Forhold hertil. Man bliver derfor meget forbavset ved i Bemærkningerne til Lovforslaget at erfare, at Meningen hermed er „at understrege, at saavel Direktionen som Bestyrelsen har Ansvar for Regnskabet“, og i selve Paragrafen udviskes Betydningen af Indledningsbestemmelsen, naar det deri hedder, at Aarsregnskabet skal indeholde et Driftsregnskab og en Statusopgørelse udvisende Selskabets sande Stilling efter Bestyrelsens og Direktionens bedste Skøn, efter omhyggelig Hensyntagen til de tilstedeværende Værdier og Forpligtelser. Her burde det jo — efter Indledningen — hedde, efter Direktionens eller — hvis en saadan ikke findes — efter Bestyrelsens bedste Skøn o. s. v.“

Jo mere tydeligt og klart, man ønsker at formulere og fastlægge et Ansvar, desto mere omhyggelig bør man være for ikke at skyde over Maalet, og det gør man ved i Selskaber, hvor der er en Direktion, at gøre Bestyrelsen ansvarlig for Regnskabsaflæggelsen i samme Grad som Direktionen. Det samme er Tilfældet med § 33, i hvilken Bestyrelsesmedlemmernes og Direktørernes Pligt er formuleret næsten ganske enslydende, idet „Bestyrelsens Medlemmer har hver for sig Pligt til at paase, at Selskabets Virksomhed ledes paa lovlig og forsvarlig Maade og til at kræve sig forelagt alle i saa Henseende fornødne Oplysninger“, medens „Direktionens Med-

lemmer har hver for sig Pligt til at drage Omsorg for en lovlig og forsvarlig Drift af Selskabet". Uanset, at Domstolene i givet Tilfælde ikke vilde kunne undlade at tage Hensyn til de Vanskeligheder, som vilde være forbunden med Opfyldelsen af Bestyrelsens Pligt, som den her er formuleret, saasom Omfanget og Beskaffenheden af Selskabets Virksomhed, maa det forekomme uheldigt, at Bestemmelserne for Bestyrelsens Vedkommende — ikke for Direktionen — er formuleret saaledes, at ansvarsbevidste og retsindige Mennesker kan befrygtes at ville vige tilbage for Overtagelse af Hverv, som det dog vil være i Samfundets Interesse at faa varetaget bedst muligt.

Nationalbanken og de forskellige Hovedorganisationer for Handel, Industri og Skibsfart har haft Forslaget til Udtalelse og synes ikke at være tilfreds, hverken med de foreslaede Ændringer eller med Forslagets Fremsættelse paa dette Tidspunkt. Det samme gælder for Banklovforslagets Vedkommende om Nationalbanken og de private Banker, som har haft dette Forslag til Udtalelse, og i de indledende Bemærkninger til Banklovforslaget, udtaler Ministeriet selv saa store Betænkeligheder ved allerede nu at foretage en Revision af Banklovgivningen, at man næppe gaar Ministeren for nær ved at antage, at Fremsættelsen paa dette Tidspunkt skyldes en politisk Nødvendighed. Rigsdagen ønsker sig disse Spørgsmaal forelagt til Drøftelse nu, ogsaa af den Grund, at Partierne maa have Anledning til, inden Valget til Foraaret, at tage principiel Stilling til de Problemer, som under den langvarige Krise har frembudt sig for Aktie- og Bankvæsenets Vedkommende, og selv om en saadan Drøftelse i Rigsdagen skulde blive præget af den øjeblikkelige, stærkt bevægede Stemning, vil det vist være gavnligt at faa den overstaaet nu, da dog næppe nogen vil tænke sig Muligheden af i Løbet af et Par Maaneder, at færdigbehandle Forhold af saa indgribende Betydning. En Art Generaldebat nu og en omhyggelig saglig Behandling, naar en ny Rigsdag er traadt sammen, turde være en meget forstandig Fremgangsmaade; men naar man ser Sagen under denne Synsvinkel, havde det aabenbart været rigtigere at fremsætte Lovforslaget i Folketinget.

Uden at man har villet knæsatte Koncessionsprincippet, er der dog i det nye Banklovforslag visse Tendenser i saa Henseende. Det foreslaaes saaledes, at Filialer uden for Bankens Hjemstedskommune og Nabokommune ikke kan oprettes uden Handelsministerens Samtykke, og at Handelsmini-

steren skal paase, at Banker ikke oprettes paa et uforsvarligt Grundlag. Det er ikke noget helt ringe Ansvar Ministeriet herved paatager sig, og det er meget tvivlsomt, om disse Bestemmelser overhovedet vil være til Gavn, men maaske kan det dog være af nogen Interesse at se, hvorledes Administrationen vil magte en saadan Opgave.

Rimeligt og rigtigt foreslaaes det i § 7, at Garantforpligtelser stilles lige med Gældsforpligtelser, at de tilsammen kun maa udgøre 75 pCt. af Bankens egen Kapital, og at denne Kapital — Aktiekapitalen med Tillæg af Reserver fremtidig skal udgøre 10 pCt. af de samlede Forpligtelser.

I § 8 foreskrives det, at Vedtægterne skal angive, i hvilket Omfang Bestyrelsens eller et Bestyrelsesudvalgs forudgaaende Godkendelse eller Vedtagelse udkræves til Ydelse af Laan, en Bestemmelse, som det sikkert vilde være rigtigere at henvise til et Regulativ for Bankens Forretningsgang.

Endvidere foreskrives det, at Bestyrelsen skal bestaa af mindst 5 Medlemmer, medens Mindsteantallet nu er 3 og iøvrigt gentages de gældende Bestemmelser om, at Bestyrelsens, Direktionens og Repræsentantskabets Medlemmer skal have dansk Indfødsret, og at de forskellige Stillinger ikke kan forenes. Her sættes imidlertid pludselig Filialbestyrere ind paa Linje med Direktører og Bestyrelsesmedlemmer, hvilket synes ganske urimeligt, eftersom Filialbestyrere dog utvivlsomt maa opfattes som Funktionærer. Det enestaaende Tilfælde, at en Filialbestyrer i Nakskov var Medlem af Landmandsbankens Bankraad, burde næppe give Anledning til Lovbestemmelser, men i de følgende Paragrafer nævnes Filialbestyrer stadig sammen med Direktørerne.

I § 9 gives en Række nye Regler for Bankens Drift, mod hvilke der med Rette vil blive gjort kraftig Indsigelse. Særlig gælder dette en Bestemmelse om, at der paa hvert Bestyrelsesmøde skal forelægges til Indførelse i Protokollen Oplysning om, hvilke Forpligtelser Bestyrelsens enkelte Medlemmer eller Selskaber, for hvilke disse er Direktører, siden det nærmest foregaaende Bestyrelsesmøde maatte have paa draget sig overfor Banken, medmindre vedkommendes samlede Skyld ikke overstiger 10 pCt. af Bankens Egenkapital, eller hvis det er Vareveksler, eller hvis der er sillet uomtvistelig Sikkerhed for 25 pCt. udover Forpligtelsernes Beløb. Bankerne har i deres Fællesudtalelse til Handelsministeren udformet deres Indsigelse mod denne Bestemmelse saaledes:

„ad § 9. Bestemmelserne i denne Paragrafs 1. Stykke er af en usædvanlig Karakter og vil medføre ganske uholdbare Tilstande indenfor en Banks Ledelse. Det er en almindelig international — og fuldt forstaaelig — Anskuelse, at der i en Banks Bestyrelse maa sidde Repræsentanter for større Virksomheder inden for Bankens Kreditskreds, der ofte i stort Omfang benytter sig af Kredit hos Banken. Det siger sig selv, at det for saadanne Bestyrelsesmedlemmer vil virke lidet tiltalende til Stadighed og uden naturlig Grund at skulle se deres Engagements behandlede i Bestyrelsesmøderne, og det vil før eller senere føre til, at disse Medlemmer paa den ene eller anden Maade søger bort fra Banken til Skade for denne. Det er sikkert almindeligt, at der af en Banks Bestyrelse ned sættes særlige Udvalg som Kontrolkomité, Delegation eller lignende, der har at føre Kontrol med eller foretage periodisk Gennemgang af Bankens forskellige Engagements og derom at gøre Indberetning til Bestyrelsen. Men det ses ikke, at man forfølger noget fornuftigt Formaal ved at kræve, at en Kundes Engagement, saalænge den af Bestyrelsen for dette stillede Grænse ikke er overskredet, til Stadighed skal forelægges i Bestyrelsesmøderne, blot fordi vedkommende Kunde i Tiden mellem disse maatte have paadraget sig nye Forpligtelser over for Banken. At der er visse Modifikationer i Forpligtelsen til at fremlægge omhandlede Engagements, er over for det foran anførte af underordnet Betydning, rent bortset fra, at forskellige i Paragraffen benyttede Udtryk som f. Eks. „efter Bankens Forhold usædvanlige eller betydelige“ vil kunne give Anledning til Tvivl og derved bringe Usikkerhed ind i Forholdene. Paragraffens 1. Stykke bør derfor efter vor Formening udgaa.“

Det vil finde Tilslutning fra alle Sider, at det forbydes Direktører, Filialbestyrere og andre Funktionærer at udføre eller deltage i Spekulationsforretninger, og at der som hidtil udkræves Samtykke fra Bestyrelsen i hvert enkelt Tilfælde til Direktørers, Filialbestyreres og Revisorers Optagelse af Laan i Banken; hvorimod det ser mindre tiltalende ud, at de med Direktører eller Filialbestyrere beslægtede Personer eller Selskaber, for hvilke de er Direktører, skal behandles i Bestyrelsen paa samme Maade, som foreskrevet i Paragraffens 1. Stykke om Bestyrelsesmedlemmerne.

Den Bestemmelse, som mest vil paakalde Opmærksomheden, er dog nok den, der forbyder en Direktør eller Filialbestyrer at være Indehaver, Bestyrelsesmedlem, Funktionær eller paa anden Maade selv drive eller deltage i Ledelsen eller Driften af anden Erhvervsvirksomhed end Banken. Det ses af Motiverne, at Bestemmelsen skal forstaaes kategorisk, saaledes at f. Eks. en Sagfører ikke maa være Bankdirektør, en Købmand altsaa heller ikke. Hvorvidt en Bankdirektør maa eje og drive en Landejendom er mulig Tvivl underkastet. Bestemmelsen vil i sin Helhed komme til at ramme en Række mindre Provinsbanker, som ofte har en Direktion af næringsdrivende Borgere med et meget ringe Vederlag og med Assistance af en bankuddannet Bogholder eller Direktør, men formentlig kan de paagældende Bankers Organisation omformes, saaledes at de hidtil værende Direktører kommer til at danne Kontrolkomité eller Bestyrelse. Noget vanskeligere vil det stille sig med Filialbestyrere paa smaa Pladser, hvor Banken ikke kan lønne en Mand fuldt ud for dette Hverv, og hvor der ogsaa ofte kun er Tale om ganske faa Timers Ekspeditionstid. Mest betænkelig vil Bestemmelsen vel forekomme Bankdirektørerne, som her gøres til Genstand for en Undtagelseslovgivning, der berøver dem den almindelige borgerlige Ret til at drive Forretning, en Ret som man jo end ikke har forment Statens Tjenestemænd.

Ret ofte forekommer det vel ikke, at en Bankdirektør — naar man derved forstaar den uddannede Fagmand — driver almindelig Næringsvirksomhed, men derimod er det jo ikke ualmindeligt, at han som Aktionær i et Foretagende eller som Repræsentant for sin Bank sidder i Aktieselskabets Bestyrelse. Der kan anføres talrige Argumenter for og imod et saadant Forhold, men unægtelig har der jo foreligget saa uheldige Tilfælde, at det er forstaaeligt, at Problemet er taget op til Behandling i Lovforslaget. Tilmed gøres der en Undtagelse, som i ikke ringe Grad tager Grunden bort under Argumentationen mod at forbyde Bankdirektører Adgang til Bestyrelsesposter, idet dette kan ske med Tilladelse fra Bankens Bestyrelse, naar hverken vedkommende selv eller Banken herfor modtager noget Vederlag. Dette er beundringsværdigt — maaske ogsaa lidt tarveligt — fundet paa, thi derved mister Forholdet jo i hvert Fald noget af sin Tilløkkelse, og i Lovforslagets Motivering siges det endvidere, at man derved har villet understrege, at Direktøren først og fremmest er Bankens Repræsentant.

Akcepterer man nu denne Betragtning, melder der sig

dog ogsaa et andet Synspunkt, nemlig dette, at naar Direktøren saaledes sidder som ulønnet Repræsentant for Banken, saa kan der heller ikke paahvile ham noget Ansvar overfor andre end Banken; han kan i hvert Fald ikke have det samme Ansvar som Aktionærernes eller andre Kreditorers Repræsentanter, og det maa være berettiget, hvis han ensidigt søger at varetage Bankens Interesse.

Bestyrelses-Tantiémerne har i adskillige Tilfælde haft ikke ringe økonomisk Betydning for Bankdirektører, og der vilde vel — naar alt saadant nu falder bort — blive Spørgsmaal om Forhøjelse af Direktørgagerne. Hensynet til Bankernes egen Økonomi vilde dog oftest hindre væsentlige Forbedringer af Gagevilkaarne, som jo i Reglen er ganske gode, hvis man f. Eks. vil sammenligne dem med, hvad de bedst lønnede overordnede Funktionærer faar, eller hvad der er tillagt Statens højeste Embedsmænd. Der vil derfor efter al Sandsynlighed opstaa en Forskydning i Opfattelsen af en Bankdirektørs Stilling. Nu er han selv og andre nærmest tilbøjelig til at betragte ham som en større Forretningsmand, og det regnes i Almindelighed ikke for daarligt, naar man kan faa en dygtig Købmand til at paatage sig Hvervet som Bankdirektør. Herefter vil dette sjældnere blive Tilfældet, idet Bankdirektøren mere vil gaa ind under Begrebet Embedsmand eller overordnet Funktionær.

Der synes her at være et Tilfælde, hvor Lovgivningen vil kunne faa Indflydelse paa Udviklingen, idet Bankinstitutionen herved i nogen Grad vil skifte Karakter, men det er et Spørgsmaal, hvorvidt det vilde være heldigt for Forretningslivet.

Bedre end detaillerede Lovbestemmelser vilde det vel nok være, om Bankdirektørerne selv, vejledede af den offentlige Mening, formaaede at afveje paa rette Maade, hvorvidt og i hvilket Omfang det er forsvarligt at tage Del i Ledelsen af andre Selskaber, og en ikke ringe Hindring af Misbrug vilde der vel ligge i den af Bankerne foreslaaede Bestemmelse, at en Direktør skal kunne „være Medlem af andre erhvervsdrivende Selskabers Bestyrelse eller Repræsentantskab, naar $\frac{2}{3}$ af Bankens Bestyrelsesmedlemmer af Hensyn til Bankens Tarv samtykker deri“.

Banklovforslaget § 11 indeholder en Skærpelse af de gældende Likviditetsbestemmelser. Vanskelighederne ved at give saadanne Bestemmelser en klar Affattelse er ofte fremhævede fra sagkyndig Side og endnu vanskeligere vil det være at efterleve dem; tiltrods derfor eller maaske netop derfor under-

streger og uddyber man disse Bestemmelser. Meget rigtigt gaar man ud fra, at Likviditeten er lige saa vigtig som Soliditeten, men ingen af Delene kan sikres ad Lovgivningens Vej. At disponere saaledes, at Banken ikke kører fast og at udlåne saaledes, at der ikke tabes Penge, er Bankdirektørens Opgave, og en forsigtig Direktør vil — naar Tiden er dertil — langt fra nøjes med de Forskrifter, Bankloven opstiller, medens han til andre Tider, naar hans Dispositioner skal staa deres Prøve, nødvendigvis maa sætte sine Kontant-Reserver ind paa det, der er deres Formaal, at dække de usædvanlige Krav, der kan fremkomme i en Krise-Tid. Men naar man vil forlange af ham, at han ogsaa derefter skal have sine Reserver i Behold eller dog saa mange, som Bankloven foreskriver, skyder man over Maalet, og da udelukker man ham fra at løse de to andre Hovedopgaver, der paahviler ham, at betjene Kunderne og at tjene Penge til Banken. Med en mærkværdig Ensidighed søger man i § 12 at begrænse Bankernes Kapital-Anbringelse i fast Ejendom, som om dette skulde være noget særlig skadeligt eller angribeligt eller usikkert. Selvfølgelig kan en saadan Kapitalanbringelse være ufordelagtig og risikabel som mange andre Anbringelser, og bør derfor være Genstand for Direktørens, eventuelt Bankraadets Omsorg, men det synes ganske urimeligt at omgive netop faste Ejendomme med en Mistænkeliggørelse, som den Lovforslaget angiver. Disse som adskillige andre Bestemmelser vidner stærkt om Koncipistens Uerfarenhed. Han ved noget om ganske enkelte Tilfælde, derimod aabenbart ikke, at hvad der gælder om faste Ejendomme gælder om enhver Art af Kapitalanbringelse. Der gives ikke den Form for Kapitalanbringelse, ved hvilken der ikke kan tabes og er tabt Penge, naar Anbringelsen er sket uden Fornuft og uden Hensyntagen til alle foreliggende Forhold.

En enkelt Bestemmelse fortjener dog Anerkendelse, nemlig den, der begrænser en enkelt Kundes Engagement til 35 pCt., event. 50 pCt. af Egenkapitalen. Erfaringen viser, at alle Banksammenbrud beror paa Engagementernes Uforholdsmæssighed, og hvis man overhovedet anser det for rigtigt at lovgive om Bankernes daglige Virksomhed, turde en saadan Bestemmelse være paa sin Plads; men den kunde ganske vist lige saa rigtigt findes i hver enkelt Banks Vedtægt og da varieret efter Bankens Størrelse og Karakter.

Endnu maa bemærkes, at Bankinspektørens Virksomhed udvides meget efter det foreliggende Forslag. Han skal under-

søge Bankernes Forhold, foreskrive Regnskabsformer, give Dispensationer; men tillige skal han underrettes i forskellige Tilfælde, f. Eks. naar Grænsen for Anbringelse i fast Ejendom overskrides. Der kan rejses stærk Tvivl om, hvorvidt man ikke ved adskillige af disse Bestemmelser stiller for store Fordringer til det i Forvejen meget vanskelige og ansvarsfulde Embedes Indehaver.

Foruden de her anførte Anker imod de to Lovforslags Bestemmelser er der Grund til at beklage, at man, efter at Loven nu har virket nogle Aar, har fremlagt Revisionsforslag, som ikke indeholder noget Forsøg paa at fastsætte Bestemmelser for et Aktieselskabs eller en Banks udenretlige Likvidation i Kreditorernes Interesse og efter deres Bestemmelse. De Bestemmelser, der nu findes i Aktieloven, hvorefter Generalforsamlingen kan vedtage et Selskabs Likvidation, forudsætter egentlig, at Selskabet er solvent i Forhold til Kreditorerne; det er ofte følt som en Mangel, at ikke en Kreditorforsamling med bindende Virkning for alle Kreditorer saavel som for Aktionærene kan gennemføre en Likvidation, og som en Urimelighed, at Aktionærer — hvis Kapital mulig helt er tabt — eller Kreditorer, hvis Tilgodehavende er forholdsvis ringe, er i Stand til at modsætte sig en Afviklingsmaade, som ønskes af dem, der har en overvejende Interesse i Afviklingens bedst mulige Resultat. Desværre er Forholdene for Tiden endnu af en saadan Art, at saadanne Bestemmelser er mere paakrævede, end adskillige af de foreslaede; men de er vanskelige at udforme og vil kræve indgaaende saglig Drøftelse.